

Småstaterna kräver sin rätt i allierade Dumbartonplanen

Från Dagens Nyheters Londonkorrespondent
DANIEL VIKLUND.

LONDON, fredag.

De 150 miljonerna invånare i de europeiska småstaterna har samma rätt till internationell säkerhet som 166 miljoner ryssar eller 48 miljoner engelsmän, och den framtida nya fredsorganisationen måste garantera att freden inte bevaras på de mindre ländernas bekostnad.

Detta är en av de genomgående huvudteserna i den holländska regeringens nu publicerade kommentarer till Dumbarton Oaks-förslagen, den första men kanske inte sista tungt vägande kritiken mot det engelsk-amerikansk-ryska utkastet till en ny internationell organisation.

Det holländska memorandum — sänt med hemligstämpel till samtliga allierade regeringar, men offentliggjort sedan utdrag publicerats i den amerikanska pressen — sammanfattas i följande praktiska förslag: 1) Halva antalet småstater i den föreslagna "Security Council" måste stå bakom varje avgörande. 2) Security Council måste inkludera stater "som i betydelse kommer stormakterna närmast".

3) Ingen vetorätt till någon medlemsstat utom "om detta anses nödvändigt" mot väpnad aktion mot tredje part till direkt intresserade stormakter.

4) Alla medlemmar, stormakter eller småstater, måste rätta sig efter alla fattade beslut, under punkt 3 definierade fall ensamma undantagna.

Den över lag med hänsyn till ämnets ömtåliga karaktär försiktigt hållna motiveringen är emellertid åtskilligt intressantare än slutsatserna. Bl. a. ställs frågan: "Vilka risker avser den nya organisationen att möta?" Om mot all förmodan Tyskland, Japan eller Italien återigen skulle hota freden skulle en "särskild organisation, vars uppgift vore begränsad till att hålla de tre angriparsstaterna i schack, troligen vara nog". Småstaterna har detta århundrade endast ställt till Balkan-krigen 1912 och Chacokrigen — för att hålla dem i schack "behövs ingen särskild organisation".

Oro för nytt München.

I ytterst försiktiga ordalag diskuteras dokumentet därpå chansen att England, Sovjet, U. S. A., Kina och Frankrike kunde ta till svärdet: "Om

de någonsin skulle (en otvivelaktigt avlägsen möjlighet) hota tillgripa icke internationellt sanktionerat våld skulle allting bero på röstmetoden och den krigshågade stormaktens villighet att böja sig för omröstningsutgången." Den största svagheten i Dumbarton Oaks-planen är emellertid, påpekar de holländska kritikerna, att "ingenting sägs om på vilka grunder beslut skall fattas", utom när frågor går till internationell domstol eller skiljedom.

Från denna utgångspunkt diskuteras vad som, ehuru det icke sägs, realiter är risken att stormakterna kan tillgripa ett nytt Münchenavtal på någon småstats bekostnad. "Vilken garanti ger förslaget ett offer för internationella övergrepp att deras sak skall hävdas? Är inte förslaget realiter premierat av metoden att låta stormakterna utöva påtryckningar på småstaterna?"

I stället för skyldighet för Security Council att med rätt eller orätt tvinga medlemmarna att under inga omständigheter tillgripa våld så inför förslagen skyldighet för Security Council att bevara freden. Erfarenheten visar hur lätt detta kan komma att göras genom att söka lösningar, avsedda att övertala stater som hotar att tillgripa våld, att avstå från att utföra sin avsikt. Sådana lösningar skulle mycket väl kunna betyda en överenskommelse på den hotade partens bekostnad, hur oskyldigt detta land än vore". Det skulle därför vara önskvärt att i statuten ha "en deklaration om att en viss standard av rättvisa alltid skall iaktas — frånvaron av ett sådant uttalande i Dumbarton Oaks-planen är mycket slående". Eventuellt kan, säger holländarna, detta avhjälpas genom utnämmande "av en oberoende grupp framstående män från ett lämpligt antal länder, män kända för oberoende och erfarenhet av internationella frå-

gor", som kan uttala sig, om Security Councils beslut överensstämmer med en internationellt godtagbar "moralisk standard".

Risken större för små länder.

Stormakterna måste självklart, heter det vidare, ha en speciell ställning, men de måste i gengäld "praktiskt visa att de är medvetna om de särskilda plikter och ansvar" detta ålägger dem. Men varje nation, "stor eller liten, bör ha frihet att, såvitt den icke är bunden av särskilda regionala avtal, i varje fall bestämma om den önskar delta i tillgripande av vapenmakt". På detta område är därför vetorätt tänkbar. Frågan om en stormakts vetorätt i egen sak medges vara "synnerligen delikat", och man uttrycker förhoppningen att ingen stat skall insistera på sådan vetorätt. Om man utesluter möjligheten att någon medlem i framtiden kan tillgripa krigshot, "varför behövs då Security Council?" Småstaternas meritlista rättfärdigar icke, heter det, "om den jämföres med stormakternas, att våld alltid skall vara möjligt endast mot små länder". Slutligen påpekas att om den föreslagna militära stabskommittén endast skall ha stormaktsrepresentanter den inte kan planera militära operationer — vilket givetvis måste ske i hemlighet — mot andra än de besegrade fiendestormakterna eller småstaterna.

AN

Mrk: Storpoltisk.

8157

DN. 10.2.45.

Småstaterna kräver sin rätt i allierade Dumbartonplanen.

Ministerpresidenten.